

การติดตามผลการดำเนินงานตาม EIA หลังการเดินเครื่องจักร 10 บทเรียนจากโรงแยกก๊าซไทย-มาเลเซียและโรงไฟฟ้าจะนะ จุดบอดที่ควรทบทวน

นายแพทย์สุภัทร ฮาสุวรรณกิจ

ผู้อำนวยการโรงพยาบาลจะนะ จังหวัดสงขลา

โครงการพัฒนาขนาดใหญ่ในภาคใต้ที่มีการศึกษาการประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม (EIA) มีการก่อสร้างแล้วเสร็จ และได้เปิดเดินเครื่องดำเนินการแล้ว มีสองโครงการสำคัญในอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา กล่าวคือ โครงการโรงแยกก๊าซและท่อส่งก๊าซไทย-มาเลเซีย และโครงการโรงไฟฟ้าจะนะ ซึ่งมีบทเรียนที่เป็นจุดบอดของการติดตามผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมหลังจากเปิดดำเนินการ

โรงแยกก๊าซไทย-มาเลเซีย และท่อส่งก๊าซจากโรงแยกก๊าซเข้าสู่ประเทศมาเลเซีย ได้ก่อสร้างแล้วเสร็จและเปิดดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2547 และที่สำคัญ ตุลาการของศาลปกครองสูงสุด ได้แถลงคดีกรณี EIA ภาคสังคมของโรงแยกก๊าซยังไม่ผ่านความเห็นชอบของ คณะกรรมการชำนาญการ(คชก.) แต่ทางสำนักนโยบายและแผน (สผ.) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก็ยังอนุมัติการก่อสร้างและการเดินเครื่องจักรไปแล้ว และในที่สุดศาลก็มีคำพิพากษาสั่งให้ทางผู้ประกอบการดำเนินการศึกษาเพิ่มเติมและแก้ไข EIA ในส่วนภาคสังคมที่ยังไม่ผ่าน โดยให้ส่งใหม่ หรืออีกนัยยะหนึ่งคือ ส่งใหม่จนกว่าจะผ่านโดยไม่จำกัดจำนวนครั้ง ทั้งๆที่ในความเป็นจริงนั้น ไม่ควรแม้แต่จะได้เริ่มปักเสาปรับพื้นที่ด้วยซ้ำ

ส่วนโรงไฟฟ้าจะนะ ในเฟสที่ 1 มีกำลังการผลิต 732 เมกะวัตต์ ได้ก่อสร้างแล้วเสร็จและทำการขนานเครื่องกำเนิดไฟฟ้าเข้าระบบจ่ายไฟฟ้าตั้งแต่ 21 มีนาคม 2551 และขณะนี้อยู่ในระหว่างการก่อสร้างโรงไฟฟ้าจะนะเฟส 2 ซึ่งมีกำลังการผลิตอีก 750 เมกะวัตต์และจะแล้วเสร็จในปี 2557 ส่งผลให้โรงไฟฟ้าจะนะเป็นโรงไฟฟ้าที่มีกำลังผลิตมากที่สุดในภาคใต้ มีกำลังการผลิตกว่าครึ่งหนึ่งของกำลังผลิตทั้งหมดของโรงไฟฟ้าในภาคใต้

จากการวิเคราะห์ผลการติดตามการดำเนินการตามมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมที่ EIA ได้กำหนดไว้ พบประเด็นต่างๆที่น่าสนใจ 10 ประเด็น ดังนี้

1. ตรวจสอบวัดพารามิเตอร์ต่างๆครบตามที่ EIA กำหนด เป้าหลักเพื่อส่งส่วนราชการตามหน้าที่ การใส่ใจผลกระทบต่อชุมชนยังเป็นเป้าหมายรอง

การปฏิบัติตามมาตรการการติดตามและตรวจวัดตามที่ EIA กำหนดนั้น ทั้งโรงแยกก๊าซไทย-มาเลเซีย และโรงไฟฟ้าจะนะมีการดำเนินการครบถ้วนตามรายการที่กำหนดไว้ใน EIA เพราะหากไม่ครบตามที่กำหนดใน EIA จะสร้างปัญหาให้กับองค์กรนั้นๆเองอย่างมาก แต่อย่างไรก็ตาม การออกแบบตามตรวจติดตามนั้น องค์กรทั้งสองได้จ้างนักวิชาการและบริษัทที่รับจ้างดำเนินการตรวจวัดและจัดทำรายงานผลการตรวจวัดสิ่งแวดล้อมให้ ซึ่ง

ในหลายระบบการติดตามผลกระทบนั้น แม้จะมีการตรวจวัดก็จริงแต่ไม่สามารถแปลผลว่ามีผลกระทบต่อชุมชนหรือไม่

สิ่งที่ชัดเจนที่สุดอีกประการคือ ปัญหาหรือคำถามความสงสัยของชุมชนจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แต่ไม่อยู่ในมาตรการการตรวจวัดใน EIA ไม่ถูกใส่ใจ ตัวอย่างเช่น น้ำฝนในพื้นที่รอบโรงแยกก๊าซบ่อยครั้งมีฝุ่นสีดำปะปน หรือชาวบ้านรู้สึกที่ไม่สะอาด ไม่สามารถดื่มกินได้เหมือนเดิม หรือกรณีที่บ่อน้ำต้นแห่งลงและน้ำมีกลิ่นเหม็นมีความขุ่นมากขึ้นจนไม่สามารถดื่มกินได้เหมือนเช่นเดิมก่อนที่จะมีโครงการ คำถามนี้เกิดขึ้นในพื้นที่มานานกว่า 10 ปี แต่ไม่มีการศึกษาใดๆเพื่อตอบคำถามนี้เลย อาจติดได้ 2 เหตุผลคือ หนึ่ง ไม่อยู่ในข้อกำหนดที่ EIA กำหนดให้ติดตามตรวจสอบ จึงไม่ต้องทำแม้จะเป็นปัญหาของชุมชนก็ตาม หรือ สอง ไม่อยากทำการศึกษ เพราะกลัวว่าผลการศึกษาจะพบความจริงบางอย่างที่อาจเป็นผลเสียต่อโรงแยกก๊าซ คำถามเช่นนี้ EIA ไม่ช่วยให้เกิดการตอบใจหาคำความจริง การติดตาม EIA เหมือนกับว่าทำไปเพื่อส่ง สผ.มากกว่าเพื่อการติดตามผลกระทบที่เกิดกับชุมชนจริงๆ

2. เลือกตรวจวัดด้วยวิธีการวัดทางวิทยาศาสตร์เท่านั้น ละเลยวิธีวิทยาแบบชาวบ้าน ที่ชาวบ้านเข้าถึงกว่า

วิธีการตรวจวัดในการศึกษาติดตามผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมนั้น นักวิชาการจะใช้เครื่องมือตรวจวัดทางวิทยาศาสตร์เป็นสำคัญ ทำให้ชาวบ้านไม่สามารถเข้าถึงและเข้าใจในค่าการวัดที่ออกมาได้โดยง่าย ต้องเชื่อถือกระบวนการวัดอย่างเดียว ยิ่งผู้ประกอบการเป็นผู้ว่าจ้างบริษัทหรือนักวิชาการมาวัด เป็นเจ้าของเงินค่าจ้าง ก็ยิ่งสร้างความไม่น่าเชื่อถือในข้อมูลที่ได้มา การใช้ bio-indicator หรือตัวบ่งชี้ทางชีววิทยาที่ชาวบ้านเข้าถึงได้และเข้าใจง่ายกว่าไม่ถูกนำมาใช้เป็นตัวชี้วัด

ตัวอย่างเช่น การวัดค่าคุณภาพน้ำในคลองนาทับทั้งค่าการละลายของออกซิเจน(DO) ค่า BOD ค่าความขุ่น อุณหภูมิ ค่าความเป็นกรดต่าง เป็นต้น ไม่ตอบใจหาคำสงสัยของชุมชน หากมีการวัดคู่ขนานกับการวัดทางวิทยาศาสตร์ โดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน เช่นการท้าวังปลาในจุดปล่อยน้ำทิ้ง และตลอดแนวคลองนาทับเป็นระยะๆ น่าจะสามารถทำให้ชาวบ้านเข้าใจและเข้าถึงการตรวจวัดสามารถมีส่วนร่วมได้มากขึ้น

3. หลายกรณีมีการตรวจวัดก็จริง แต่ไม่สามารถแปลผลให้กระจ่างได้

การตรวจติดตามของโรงงานจะทำไปตามข้อกำหนดใน EIA ดังนั้นหากข้อกำหนดใน EIA กำหนดไว้เพียงพารามิเตอร์ตัวชี้วัดพื้นฐานเล็กน้อยหรือสิ้นเชิงในการตอบใจของชุมชน ทางผู้ประกอบการก็เพียงทำตาม EIA กำหนดก็เพียงพอ และไม่จำเป็นต้องมีการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมใดๆ และที่สำคัญ 10 ปีผ่านไป วิธีการวัดและตัวชี้วัดที่วัดก็ยังคงเป็นตัวเดิม ไม่ได้มีการวิเคราะห์ว่า ตัวชี้วัดนั้นๆวัดได้หรือไม่ สะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นเพียงใด

ตัวอย่างเช่น การวัดค่าการละลายของออกซิเจนในน้ำ การนับจำนวนแพลงตอน การวัดอุณหภูมิของน้ำในคลองนาทับ ที่มีการเก็บข้อมูลต่อเนื่องตรงตามข้อกำหนดใน EIA ซึ่งพบว่าค่าต่างๆนั้นมีการขึ้นๆลงๆ

แน่นอนว่าเก็บดีกว่าไม่เก็บข้อมูล แต่ข้อมูลที่ได้นั้นไม่สามารถแปลผลทั้งที่จะเป็นประโยชน์กับโรงไฟฟ้าว่าโรงไฟฟ้าจะนะ ใช้ต้นเหตุของการตายของปลาในคลองนาทับหรือไม่ เป็นต้น

ตัวอย่างเช่น EIA กำหนดให้มีการเฝ้าระวังและลดอุบัติเหตุจากการขนส่ง NGL ทางรถขนส่งของโรงแยกก๊าซ รายงานการติดตามผลกระทบใช้การเก็บข้อมูลการเกิดอุบัติเหตุ ผลสรุปคือไม่มีการเกิดอุบัติเหตุ แต่ไม่ได้หมายความว่าไม่มีผลกระทบต่อชุมชน เพราะไม่ได้วิเคราะห์เชิงระบบถึง จำนวนเที่ยวการขนส่งที่เพิ่มขึ้น จำนวนเหตุการณ์ที่เกือบจะเกิดอุบัติเหตุ(near-miss event) อีกทั้งรถทุกคันก็มีการติด GPS และมีระบบการควบคุมความเร็ว แต่ข้อมูลเหล่านี้ไม่มีการนำมาวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ สะท้อนว่าการตรวจวัดส่วนใหญ่ นั้น ยังเป็นการวัดที่พอเป็นพิธี ไม่ได้มีความพยายามที่จะนำข้อมูลทุกอย่างมาประมวลและวิเคราะห์อย่างจริงจัง

4. หลายกรณีมีการเลือกใช้วิธีวิทยา (methodology) ในการวัดที่ยังไม่ดีพอ

การกำหนดรายละเอียดในการตรวจวัดนั้น ในบาง parameter เป็นเรื่องที่ทางบริษัทเอกชนที่รับจ้างตรวจวัดเป็นผู้ออกแบบเนื่องจากไม่มีการกำหนดกรอบหรือรายละเอียดในรายงาน EIA ซึ่งทำให้มีปัญหาว่ามีประสิทธิภาพในการบ่งชี้ค่า

ตัวอย่างเช่น กรณีของโรงแยกก๊าซจะนะ ที่มีการวัดและเฝ้าระวังผลกระทบต่อนกเขาทุก 6 เดือน ทางบริษัทผู้รับผิดชอบ EIA ได้เลือกใช้วิธีวิทยา (methodology) ในการวัดเสียงนกเขาเป็นค่าเฉลี่ยของความถี่เสียงของนกเขา ที่ขึ้น แยกเป็นเสียงเล็ก เสียงกลาง เสียงใหญ่ ได้ข้อมูลรายงานที่ประชุมทุกครั้ง แต่วิธีวิทยาที่ใช้วัดนี้เป็นวิธีการวัดที่ถูกต้องและตอบเป้าหมายการวัดได้หรือไม่ ในกรณีนี้ชัดเจนว่า ได้วัดแต่วิธีวิทยาที่ใช้ไม่ตอบคำถาม และผลการวัดที่ได้มาว่า ค่าเฉลี่ยเสียงนกเขาอยู่ในระดับเมกะเฮิร์ตต่าง ๆ นั้น ไม่บอกว่ามีผลกระทบต่อเสียงนกเขาหรือไม่ ควรต้องเปลี่ยนวิธีวัด ใครจะเป็นผู้ชี้ว่าวิธีวิทยาใดเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม ก็เป็นอีกโจทย์ที่ยังพึ่งพาท้องค์กรเช่น สผ.หรือสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคในการชี้ว่าวิธีวัดดังกล่าวมีการวัดแต่ไม่ใช่ความหมายใดๆ

5. ผูกขาดการวัดผล และไม่เคยมีการสุ่มตรวจสอบคู่ขนานโดยองค์กรอื่นเลย

การตรวจวัดค่าต่างๆทางวิทยาศาสตร์เช่นระดับมลพิษในอากาศ ในน้ำ หรือในดิน นั้น ทาง บริษัทจะจัดจ้างบริษัทเอกชนรายเดียวในการเก็บข้อมูล ส่วนใหญ่เป็นเทคนิควิธีทางวิทยาศาสตร์ที่ซับซ้อนเข้าถึงยาก ชาวบ้านมีความเชื่อมั่นต่อข้อมูลที่ได้น้อย ไม่มีการตรวจสอบจากองค์กรอื่นที่มาเทียบเคียงผลการตรวจที่สำคัญเป็นครั้งคราว สิ่งที่จะต้องเป็นคือ ชุมชนต้องสามารถขอรับการสนับสนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อม (ซึ่งยังไม่มียกกองทุนเช่นนี้ในประเทศไทย) เพื่อไปจัดหาหรือจัดจ้างนักวิชาการที่ชาวบ้านเชื่อถือ เพื่อนำผลมาเทียบเคียงกัน เพื่อเป็นการสุ่มสอบเทียบผลการตรวจวัด ซึ่งจะสามารเพิ่มพูนความเชื่อมั่นในผลการตรวจและสร้างความตระหนักแก่ผู้ประกอบการและบริษัทที่รับจ้างทำการตรวจวัดให้มีความรอบคอบมากขึ้น

ตัวอย่างเช่น ในกระบวนการแยกก๊าซธรรมชาติ ต้องมีการแยกปรอท ซึ่งเป็นโลหะหนักที่มีความเป็นพิษสูง ออกจากก๊าซธรรมชาติ และน้ำทิ้งจากโรงแยกก๊าซมีระดับปรอทในน้ำทิ้งที่เคยใกล้ค่าสูงสุดที่ยอมรับได้ แม้ทาง โรงแยกก๊าซจะบอกว่าเป็น zero discharge คือไม่มีการปล่อยสู่สิ่งแวดล้อม น้ำมารดน้ำต้นไม้ในบริเวณโครงการ แต่การตรวจสอบที่มีความเป็นพิษสูงเช่นนี้ ควรมีการสุ่มตรวจเทียบเคียงจากองค์กรอื่นด้วย เพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชนในพื้นที่

6. มุ่งเน้นการตรวจวัดด้านสิ่งแวดล้อม แต่ยังขาดการศึกษาผลการตรวจวัดในคนหรือสัตว์

การศึกษาผลกระทบส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาติดตามเก็บข้อมูลพารามิเตอร์ในสิ่งแวดล้อม แต่ยังขาด การเก็บและวัดผลกระทบในคนหรือสัตว์

แน่นอนว่าในระยะแรกของการดำเนินกิจการ ด้วยค่ามลพิษที่ไม่เกินค่ามาตรฐาน ผลกระทบต่อคนและ สัตว์ยังอยู่ในระดับต่ำ การวัดพารามิเตอร์เฉพาะในสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่เหมาะสม แต่เมื่อโครงการดำเนินการ มาแล้วเป็นสิบปี การรับมลพิษครั้งละน้อยๆแต่ตลอดเวลาเป็นระยะเวลานาน (chronic low dose exposure) ก็ย่อมก่อให้เกิดการสะสม เกิดผลกระทบในระดับบุคคลหรือต่อสิ่งมีชีวิตได้ แต่การตรวจวัดในระดับเซลล์หรือ พารามิเตอร์ทางชีววิทยา การแตกของสารพันธุกรรม การตรวจเลือดในระดับบุคคล กลับไม่ปรากฏในแนวทางใน การตรวจวัดในลักษณะนี้เลย

ตัวอย่างเช่น การเผาไหม้ก๊าซธรรมชาติหรือน้ำมัน ซึ่งมีองค์ประกอบของสารไฮโดรคาร์บอน หากเผา ไหม้ไม่สมบูรณ์จะเกิดสารก่อมะเร็งที่เรียกว่า polyaromatic hydrocarbon หรือ สาร PAH ซึ่งทางโรงไฟฟ้า จะนะมีการตรวจวัดเป็นครั้งคราว โรงแยกก๊าซไทย-มาเลเซียยังไม่มีการตรวจวัด แม้ว่าสารดังกล่าวจะมีค่าที่ ตรวจวัดได้ไม่เกินค่ามาตรฐาน แต่ก็ยังเป็นสารก่อมะเร็ง การดำเนินการของโรงแยกก๊าซจะนะมาแล้วกว่า 10 ปี แต่ ยังไม่มีการวางระบบเฝ้าระวังภัยคุกคามจากสารก่อมะเร็งในระดับบุคคล โดยการตรวจวัดในระดับเซลล์ในบุคคล กลุ่มเสี่ยงเป็นต้น

7. ศึกษาแยกเป็นค่าพารามิเตอร์เดียว แต่ไม่มีการออกแบบศึกษาเชิงความสัมพันธ์ระหว่าง 2 พารามิเตอร์ขึ้นไป

การศึกษาผลกระทบตาม EIA ที่ผ่านมา จะเป็นการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณของพารามิเตอร์เดี่ยวทีละค่า เช่น ค่าบีโอดีในน้ำคลองนาทับ ค่าระดับฝุ่น PM-10 ในบรรยากาศ ค่าระดับปรอทในน้ำทิ้งจากการแยกปรอทใน ก๊าซธรรมชาติ จำนวนแพลงตอนในคลองนาทับ จำนวนผู้ป่วยโรคภูมิแพ้ เป็นต้น ซึ่งในหลายกรณีไม่เพียงพอต่อ การตอบคำถามที่ชุมชนสงสัยเช่น ค่าบีโอดีที่สูงขึ้นๆนั้นเป็นเหตุให้จำนวนแพลงตอนลดลงใช่หรือไม่ ระดับ ฝุ่นแม้ไม่เกินค่ามาตรฐานแต่มีผลทำให้เกิดอาการภูมิแพ้มากขึ้นหรือไม่ หรือ ระดับปรอทในน้ำทิ้งที่พบเพิ่มขึ้น สัมพันธ์กับระดับปรอทในสัตว์น้ำเช่นกุ้งปลาหรือไม่ การตอบคำถามดังกล่าวต้องทำการศึกษาเชิงความสัมพันธ์ ระหว่างสองพารามิเตอร์ขึ้นไป ซึ่งวิธีการศึกษาเพื่อการติดตามผลกระทบจากการประกอบกิจการของทั้งโรงแยกก๊าซ ไทย-มาเลเซียและโรงไฟฟ้าจะนะนั้น ไม่มีการศึกษาเชิงความสัมพันธ์ระหว่างสองพารามิเตอร์เลย

ตัวอย่างเช่น หากมีการเก็บสถิติการเจ็บป่วยรายบุคคลของอาการโรคทางเดินหายใจและเก็บระดับมลพิษทางอากาศในช่วงเวลาเดียวกัน แล้วนำมาศึกษาเชิงความสัมพันธ์ว่า อัตราการป่วยเป็นโรคทางเดินหายใจที่เพิ่มขึ้นมีความสัมพันธ์กับระดับมลพิษในอากาศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ หากมีนัยสำคัญทางสถิติจึงจะสามารถสรุปได้ อัตราป่วยของโรคทางเดินหายใจที่เพิ่มขึ้นเป็นผลจากมลพิษ ไม่ใช่เป็นผลจากฤดูกาลและการระบาดของเชื้อหวัด ทำให้สามารถสรุปผลการศึกษาดังกล่าวได้อย่างมีน้ำหนักมากขึ้น หากไม่มีนัยสำคัญทางสถิติก็จะได้รู้ว่า ผู้ป่วยหวัดที่เพิ่มขึ้นนั้นเกิดจากสาเหตุอื่นเป็นต้น

8. ไม่เกินค่ามาตรฐาน ไม่ได้แปลว่าปลอดภัย

มีการสื่อสารในทางที่ไม่ถูกต้องและสร้างความเข้าใจผิดต่อประชาชนว่า มลพิษที่ปล่อยออกมานั้นไม่เกินค่ามาตรฐาน ซึ่งแปลว่าปลอดภัย ทั้งๆที่ความจริงตามหลักวิชาการ ความเป็นพิษของสารมลพิษจะเพิ่มขึ้นตามความเข้มข้น ความเข้มข้นที่มากขึ้นแม้ไม่เกินมาตรฐานก็ย่อมส่งผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมมากกว่าระดับมลพิษที่มีความเข้มข้นน้อย สารมลพิษที่ยังไม่เกินค่ามาตรฐานแต่ได้รับพิษน้อยๆนานๆ (chronic low dose exposure) ก็สามารถส่งผลกระทบต่อระดับอาการได้ในเบื้องต้นและอาจนำไปสู่การเกิดโรคได้ในระยะยาว ดังนั้นไม่เกินค่ามาตรฐานไม่ได้แปลว่าปลอดภัย จึงควรมีการทำความเข้าใจกับประชาชนในเรื่องนี้อย่างต่อเนื่อง

ตัวอย่างเช่น การเฝ้าระวังในกรณีที่ระดับมลพิษไม่เกินค่ามาตรฐานนั้นก็สามารถทำได้ แต่เน้นการศึกษาเฝ้าระวังในกลุ่มที่มีความอ่อนแอ เช่น กรณีมลพิษทางอากาศ ก็อาจเฝ้าระวังในกลุ่มเด็กเล็ก กลุ่มผู้ป่วยโรคปอดหอบหืด ฝูงลมโป่งพอง เป็นต้น เพราะที่ระดับไม่เกินมาตรฐานคนปกติจะยังไม่แสดงผลกระทบมากนัก แต่กลุ่มที่อ่อนแอจะเป็นกลุ่มแรกๆที่ได้รับผลกระทบ แต่การออกแบบการเก็บข้อมูลเพื่อเฝ้าระวังและติดตามผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมทั้งของโรงแยกก๊าซและโรงไฟฟ้าจะนะ ไม่มีการติดตามแบบเฉพาะกรณีแต่อย่างใด

9. การติดตามผลกระทบด้านสังคมนั้น มีความอ่อนแอทางวิชาการอย่างมาก

การติดตามผลกระทบทางสังคมในปัจจุบันหนักไปทางการรายงานกิจกรรมสังคมสงเคราะห์ของผู้ประกอบการ เช่น การออกหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ การมอบเงินช่วยเหลือแก่พิการ หรือกิจกรรมเชิงประชาสัมพันธ์องค์กร เช่น การสนับสนุนการแข่งขันกีฬา การมอบเงินสนับสนุนการคอมพิวเตอร์แก่โรงเรียน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ไม่ใช่มาตรการลดผลกระทบทางสังคม เป็นการประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์องค์กรที่มุ่งสื่อสารสร้างภาพกับคนไกลโดยละเลยปัญหาจริงๆใกล้ตัวในพื้นที่ที่ชุกชอนไว้ได้พรม

ตัวอย่างของผลกระทบทางสังคมที่รุนแรงเช่น ความแตกแยกของชุมชนที่แบ่งเป็นฝ่ายสนับสนุนและฝ่ายไม่เห็นด้วย ปัญหาคุณภาพชีวิตที่คนในชุมชนไม่มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นเท่าที่ควรหลังการมีโรงงานทันสมัยใกล้บ้าน ปัญหาการว่างงาน หรือการสูญเสียโอกาสในการทำมาหากินของกลุ่มชาวบ้านที่ยากจนมากที่สุดที่หาฝักหาปลาตามธรรมชาติมาเสริมในการประกอบอาหาร กลับไม่ได้รับการใส่ใจ

10. เมื่อการตรวจวัดพบว่ามีปล่อยมลพิษเกินมาตรฐาน ก็ไม่มีมาตรการในการลงโทษใดๆที่ชัดเจน

ในบางครั้ง การตรวจวัดสิ่งแวดล้อมก็พบว่ามี การปล่อยมลพิษเกินค่ามาตรฐานหรือไม่ได้ทำการตรวจสอบติดตามอย่างถี่ถ้วนเพียงพอ ก็ไม่ได้มีบทลงโทษใดๆที่ชัดเจน เพียงแต่รับทราบและขอให้ทางผู้ประกอบการเข้มงวดกับการควบคุมการปล่อยมลพิษมากขึ้นเท่านั้น ซึ่งรอวัดอีกครั้งอีกสามเดือนหกเดือนตามเงื่อนไขการติดตามใน EIA ซึ่งการไม่มีบทลงโทษหรือกลไกการติดตามเฉพาะเมื่อตรวจวัดพบสิ่งที่ผิดปกติ แสดงถึงความอ่อนแอของกระบวนการติดตามผลตามมาตรการใน EIA ในการปกป้องชุมชน เสมือนมุ่งบ่อน้ำ ผู้ประกอบการมากกว่าปกป้องชุมชน

โดยสรุป การติดตามผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพหลังการดำเนินโครงการ ยังมีข้อบกพร่องอยู่หลายประการ สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ การติดตามการประเมินนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องชุมชนและสิ่งแวดล้อมจากการประกอบกิจการ การส่งรายงานเพื่อให้ผ่านการพิจารณาของ สผ. เป็นเพียงเครื่องมือในการควบคุมกำกับ แต่ปัจจุบันกลายเป็นประจักษ์ว่า การส่งรายงานต่อ สผ. เป็นเป้าหมาย การปกป้องชุมชนหรือตอบข้อสงสัย ของชาวบ้านในพื้นที่เป็นสิ่งที่จะทำหรือไม่ทำได้ หากมีแรงกดดันมากมีการประท้วงก็ดำเนินการ หากเพิกเฉยได้ก็เพิกเฉยต่อไป เมื่อความคับข้องใจสะสมไปเรื่อย ความขัดแย้งในพื้นที่จึงระอุตลอดเวลาและพร้อมที่จะลุกเกิดการประท้วงเป็นครั้งคราว สถานการณ์เช่นนี้ไม่เป็นประโยชน์ระยะยาวทั้งต่อภาครัฐ ชุมชนและผู้ประกอบการ

หาก EIA และกระบวนการติดตามผลกระทบหลังดำเนินโครงการมุ่งไปที่การปกป้องประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริง ต้องมีการเปลี่ยนแปลงระบบการจัดการอีกมาก และถึงเวลาแล้วที่จะมีการสังคายนาระบบการศึกษาผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและสุขภาพทั้งระบบ เพื่อให้เกิดการยอมรับ มีความเข้มแข็งทางวิชาการในการหาความจริง สร้างการมีส่วนร่วม และสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการปกป้องชุมชนและสิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริง